

ระบบอาวุธสังหารอัตโนมัติ: โอกาสและความท้าทายของไทย

ชมชนก ปริญญาธิภา³

1. บทนำ (Introduction)

ระบบอาวุธสังหารอัตโนมัติ (Lethal Autonomous Weapons Systems - LAWS) ได้กลายเป็นหนึ่งในเทคโนโลยีอุบัติใหม่ที่สำคัญที่สุด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำสงครามแบบดั้งเดิม กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law – IHL) และหลักจริยธรรมที่เป็นรากฐานของการบริหารจัดการความมั่นคงในระดับโลก LAWS ถูกนิยามโดยคร่าว ๆ ว่าหมายถึง “ระบบอาวุธที่สามารถเลือกและเข้าหาเป้าหมายการโจมตีได้โดยปราศจากการแทรกแซงของมนุษย์” (Lennane, 2018) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานระหว่างปัญญาประดิษฐ์ (AI) หุ่นยนต์ และขีดความสามารถในการใช้อาวุธทางทหารเพื่อสังหารบุคคล

ในขณะที่มหาอำนาจทางทหารทั่วโลกกำลังเร่งพัฒนาเทคโนโลยีอัตโนมัติเพื่อนำไปใช้ในระบบอาวุธต่าง ๆ LAWS ได้กลายเป็นหัวข้อการถกเถียงระหว่างนานาชาติในมิติต่าง ๆ ทั้งในด้านเทคนิค กฎหมาย จริยธรรม และภูมิรัฐศาสตร์ (United Nations, 2024) ความสนใจที่เพิ่มขึ้นนี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่กว้างขึ้นในกระบวนการออกแบบ การใช้งาน และการกำกับดูแลเทคโนโลยีทางทหาร

ศักยภาพของ LAWS ในการปฏิบัติการโดยปราศจากการแทรกแซงจากมนุษย์ในระดับที่มีความหมาย (meaningful human intervention) ถือเป็นความท้าทายโดยตรงต่อหลักการพื้นฐานของการควบคุมและความรับผิดชอบของมนุษย์ในการทำสงคราม (Blanchard, 2022) ความเร็ว ความแม่นยำ และความสามารถ

³ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน สถาบันความมั่นคงศึกษา สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

ในการปฏิบัติการในสภาพแวดล้อมที่เสี่ยงหรือซับซ้อนเกินกว่าที่มนุษย์จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้ ล้วนทำให้เกิดคำถามสำคัญว่า ใครควรเป็นผู้รับผิดชอบทางจริยธรรมหรือกฎหมายหากระบบดังกล่าวทำงานผิดพลาดหรือละเมิดกฎหมายสงคราม? เราจะสามารถควบคุมการแพร่กระจายของ LAWS ได้อย่างไร เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือหายนะด้านมนุษยธรรม? และที่สำคัญที่สุด ประเทศไทยควรตอบสนองต่อการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีอุบัติใหม่นี้อย่างไรโดยเฉพาะในประเด็นด้านจริยธรรม กฎหมาย และยุทธศาสตร์ทางทหาร?

ประเทศไทยกำลังยืนอยู่ ณ จุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ แม้ว่ารัฐบาลไทยจะได้กำหนดวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนา AI ผ่านแผนกลยุทธ์ปัญญาประดิษฐ์แห่งชาติ พ.ศ. 2565–2570 (NSTDA, 2023) แต่ก็ยังไม่มีจุดยืนที่ชัดเจนต่อการประยุกต์ใช้ AI ทางทหาร โดยเฉพาะในมิติของ LAWS

ในฐานะที่ประเทศไทยมีสถานะในเวทีโลกเป็นประเทศอำนาจกลาง (Middle Power) และมีความทะเยอทะยานในการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล รวมถึงมีบทบาทด้านความมั่นคงในภูมิภาค ประเทศไทยจำเป็นต้องเผชิญหน้ากับภารกิจสองประการคือ การขับเคลื่อนนวัตกรรมเทคโนโลยี ควบคู่ไปกับการปกป้องหลักจริยธรรม กฎหมาย และยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม ซึ่งช่องโหว่ในด้านภูมิรัฐศาสตร์และบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับ LAWS ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงจากการใช้ LAWS เท่านั้น แต่ยังเปิดโอกาสให้ประเทศไทยมีส่วนร่วมเชิงรุกในการกำหนดแนวปฏิบัติระหว่างประเทศและนโยบายภายในก่อนที่จะต้องเผชิญแรงกดดันจากภายนอกหรือเหตุการณ์ฉุกเฉินที่คาดไม่ถึง

2. ระบบอาวุธสังหารอัตโนมัติคืออะไร

ระบบอาวุธสังหารอัตโนมัติ (Lethal Autonomous Weapons Systems - LAWS) ซึ่งมักถูกเรียกในสื่อทั่วไปว่า “หุ่นยนต์สังหาร” หมายถึง อาวุธที่สามารถเลือกและเข้าหาเป้าหมายการโจมตีได้โดยปราศจากการควบคุมโดยมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากอากาศยานไร้คนขับ (โดรน) หรือระบบป้องกันตนเองอัตโนมัติที่ยังคงต้องการการตรวจสอบและควบคุมจากมนุษย์ ระบบ LAWS สามารถดำเนินการอย่างมีอิสระในการตัดสินใจในหลายระดับ โดยอาจครอบคลุมถึงอำนาจในการตัดสินใจโดยสมบูรณ์เกี่ยวกับการสังหารบุคคล (Walker, 2021) ระดับของความเป็นอิสระในการตัดสินใจ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ระบบที่ตั้งโปรแกรมล่วงหน้าไปจนถึงระบบที่สามารถตัดสินใจโดยอิสระในเวลาใกล้เคียงจริง ได้ทำหยากรอบกฎหมายและจริยธรรมดั้งเดิมที่มนุษย์ใช้ในการทำสงคราม

2.1 ประวัติของระบบอาวุธสังหารอัตโนมัติ

การพัฒนาแนวคิดของ LAWS มีจุดเริ่มต้นจากความก้าวหน้าในสาขาปัญญาประดิษฐ์ (AI) การทำให้ระบบคอมพิวเตอร์สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองโดยใช้ข้อมูล (Machine Learning) และวิทยาการหุ่นยนต์ (Robotic) ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ในเวลาต่อมา กระแสการต่อต้านการก่อการร้ายระดับโลกและการเฝ้าระวังหลังเกิดเหตุการณ์ 9/11 ได้กระตุ้นให้เกิดการลงทุนในระบบอัตโนมัติทางทหารอย่างจริงจัง ระบบกึ่งอัตโนมัติในยุคแรก เช่น โดรน Harpy ของอิสราเอล หรือ

นอกจากนี้ LAWS ยังมีลักษณะพิเศษเฉพาะที่ทำให้มีความแตกต่างจากระบบอัตโนมัติ อื่น ๆ ประกอบด้วย ระบบการรวมเซนเซอร์ (Sensor Fusion) (เรดาร์ อินฟราเรด และดาวเทียม) การปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมแบบทันที และการนำทางตนเองในภูมิประเทศที่หลากหลาย (Blanchard, 2022) ซึ่งทั้งหมดนี้ ทำให้ LAWS มีความแตกต่างจากระบบอัตโนมัติอื่น ๆ เช่น โดรนบังคับจากระยะไกล หรือ กักระเบิด

2.3 สิ่งที่ทำให้อาวุธสังหารอัตโนมัติแตกต่างจาก AI รูปแบบอื่น

LAWS มีความแตกต่างจากระบบ AI อื่น ๆ ในแง่ของวัตถุประสงค์และผลกระทบจากการใช้งาน ดังนี้

- ขอบเขตการใช้งานของ LAWS คือการใช้งานทางทหารเพื่อทำหน้าที่สังหารบุคคลในสงคราม จึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องจริยธรรม กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ และการถ่วงดุลอำนาจทางภูมิรัฐศาสตร์ ในขณะที่ AI ส่วนใหญ่ทำงานในสภาวะพลเรือนอย่างเดียว เช่น ระบบจดจำใบหน้า การแปลภาษา หรือการเพิ่มประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับงานทางทหาร (Erkkilä, 2023)

- ความเสียหายจากข้อผิดพลาดที่เกิดจากการใช้ LAWS สูงกว่าระบบ AI รูปแบบอื่นเป็นอย่างมาก ข้อผิดพลาดในระบบ AI ทั่วไปอาจนำไปสู่ความไม่สะดวก ความล่าช้า หรือความเสียหายทางเศรษฐกิจ แต่ข้อผิดพลาดของ LAWS อาจนำไปสู่การสังหารที่ผิดกฎหมาย การก่ออาชญากรรมสงคราม หรือการทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งลุกลามมากขึ้น ลักษณะพิเศษนี้ทำให้ประเด็นเรื่อง “การควบคุมโดยมนุษย์อย่างมีความหมาย” (meaningful human control) กลายเป็นหัวข้อหลักของการถกเถียงเรื่องการควบคุม LAWS ในปัจจุบัน (United Nations, 2024)

- LAWS สามารถปฏิบัติการในสภาพแวดล้อมที่มีความซับซ้อน มีการหลอกลวงจากศัตรู การแข่งขันเพื่อความเป็นใหญ่ในพื้นที่ ทั้งภาคพื้นดิน อากาศ และไซเบอร์ และต้องตอบสนองต่อแรงกดดันทางยุทธวิธีแบบทันที ซึ่งแตกต่างจาก AI ทั่วไปที่ทำงานในสภาพแวดล้อมที่ถูกควบคุม การออกแบบ LAWS จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยด้านสงครามอิเล็กทรอนิกส์ (การรบกวนสัญญาณ (Jamming), การปลอมสัญญาณ (Spoofing), การสร้างเป้าล่อ (Decoys) การโจมตีทางไซเบอร์ และการรับมือกับ AI ของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งทำให้ระบบเหล่านี้ยากต่อการทดสอบ การรับรอง และการออกกฎหมายกำกับดูแล (Walker, 2021) (Horowitz, 2019)

ยิ่ง LAWS ถูกพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถโดยการนำระบบปัญญาประดิษฐ์แบบฝูง (swarm intelligence) ระบบการเรียนรู้แบบปรับตัว (Adaptive Learning) และการเลือกเป้าหมายใหม่ในเวลาจริง (real-time re-targeting) มากขึ้นแค่ไหน มูลค่าทางยุทธศาสตร์และความเสี่ยงที่ตามมาของ LAWS ก็ยิ่งแตกต่างจากระบบ AI รูปแบบอื่นมากขึ้นเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นระบบ AI ภาคพลเรือนหรือภาคทหาร

3. ข้อดีและข้อเสียจากการใช้ LAWS

การพัฒนาและใช้งาน LAWS ทั้งถูกวิจารณ์และได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายต่าง ๆ ผู้สนับสนุนเน้นย้ำข้อได้เปรียบในเชิงปฏิบัติการ เช่น ความเร็ว ความแม่นยำ และความสามารถในการลดความเสี่ยงต่อชีวิตของทหาร ขณะที่ฝ่ายวิจารณ์ชี้ให้เห็นถึงมาตรฐานความรับผิดชอบที่ตกต่ำลง ความไม่ชัดเจนในด้านกฎหมาย และผลกระทบต่อความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งความซับซ้อนของระบบเหล่านี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเทคโนโลยี แต่ยังรวมถึงความสามารถในการพลิกโฉมรากฐานด้านจริยธรรมและยุทธศาสตร์ของการทำสงครามอีกด้วย

3.1 ข้อดีของอาวุธสังหารอัตโนมัติ

◆ **ประสิทธิภาพและความเร็วในการปฏิบัติการ** ข้อได้เปรียบที่กล่าวถึงมากที่สุดของ LAWS คือความเร็วในการดำเนินการระดับเครื่องจักร (machine-speed) ซึ่งสามารถดำเนินการได้รวดเร็วกว่าทหารมนุษย์อย่างมาก สามารถดำเนินการตัดสินใจในพื้นที่สนามรบได้รวดเร็วกว่าเสียวินาที ซึ่งส่งผลต่อผลลัพธ์ของการสู้รบโดยตรง (Horowitz, 2019) นอกจากนี้ความสามารถในการประมวลผลข้อมูลจำนวนมากแบบทันที ทำให้ LAWS มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับตัวไปตามสถานการณ์ในสนามรบที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

◆ **ลดความเสี่ยงต่อกำลังพลมนุษย์** LAWS สามารถถูกนำไปใช้ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงเกินกว่าที่มนุษย์จะปฏิบัติการได้อย่างปลอดภัย เช่น พื้นที่การรบในเมืองที่ปนเปื้อนด้วยสารเคมีหรือแก๊สมันตรังสี หรือพื้นที่ที่เผชิญการโจมตีจากพลซุ่มยิงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ระบบเหล่านี้สามารถเป็นตัวเพิ่มกำลังการรบ (force multiplier) โดยไม่เพิ่มความเสี่ยงต่อชีวิตทหาร (Walker, 2021)

◆ **ความแม่นยำในการโจมตีและการลดความเสียหายต่อพลเรือน** LAWS สามารถเลือกและโจมตีเป้าหมายได้อย่างแม่นยำ โดยการรวมข้อมูลจากเซนเซอร์หลากหลายชนิดและการกำหนดเป้าหมายด้วยอัลกอริทึม ในทางทฤษฎีความแม่นยำนี้จะสามารถลดความเสียหายต่อพลเรือนได้ โดยเฉพาะ เมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ปืนใหญ่หรือการโจมตีทางอากาศที่มีโอกาสคลาดเคลื่อนสูง (CERNAT, 2022)

◆ **การป้องปรามทางยุทธศาสตร์และการถ่วงดุลอำนาจ** การที่รัฐครอบครอง LAWS อาจช่วยเสริมความสามารถในการป้องปรามทางยุทธศาสตร์ (strategic deterrence) โดยแสดงออกถึงความเหนือชั้นทางเทคโนโลยีและความสามารถในการควบคุมสนามรบ สำหรับประเทศที่มีเทคโนโลยีก้าวหน้า LAWS ไม่เพียงแต่เป็นทรัพย์สินทางทหาร แต่ยังเป็นเครื่องมือในการส่งสัญญาณทางภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของฝ่ายตรงข้ามโดยไม่จำเป็นต้องทำการรบจริง (Horowitz, 2019) (Erkkilä, 2023)

◆ **ประหยัดงบประมาณในระยะยาว** แม้ว่าการวิจัยและพัฒนาาระบบเหล่านี้จะมีต้นทุนสูงในระยะแรก แต่ LAWS อาจช่วยลดค่าใช้จ่ายของรัฐในระยะยาว โดย LAWS สามารถลดความจำเป็นในการมีทหารประจำการจำนวนมาก และลดภาระค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับเงินเดือน เบี้ยเลี้ยง บำนาญ และสวัสดิการของกำลังพล (Zech, 2021)

3.2 ข้อเสียของอาวุธสังหารอัตโนมัติ ประเด็นที่กำลังเป็นที่น่าสนใจ มีดังนี้

➡ **ปัญหาความรับผิดชอบและ “ช่องว่างความรับผิดชอบ”** มีคนตั้งคำถามว่าใครควรรับผิดชอบหากระบบอัตโนมัติเหล่านี้ได้กระทำการสังหารที่ผิดกฎหมายหรือสร้างความเสียหายที่ไม่ได้ตั้งใจ ซึ่งเรื่องนี้เป็นประเด็นหลักในการถกเถียงเกี่ยวกับการใช้ LAWS ณ ปัจจุบัน ยังไม่มีความชัดเจนว่า ควรโยนความรับผิดชอบให้กับผู้เขียนโปรแกรม ผู้บัญชาการทางทหาร ผู้ผลิต หรือรัฐ (Blanchard, 2022) ช่องว่างความรับผิดชอบนี้ ทำให้รากฐานของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศอ่อนแอลง ซึ่งเป็นกฎหมายที่ถูกร่างขึ้นโดยการอิงหลักการจากการตัดสินใจและความรับผิดชอบของมนุษย์

➡ **ความไม่แน่นอนด้านกฎหมายและจริยธรรม** LAWS ทำลายหลักการสำคัญของการใช้กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ เช่น หลักการแบ่งแยก (distinction), ความได้สัดส่วน (proportionality) และความระมัดระวังในการโจมตี (precaution in attack) (Lennane, 2018) เครื่องจักรไม่มีความสามารถในการใช้เหตุผลทางศีลธรรมหรือการตีความบริบทได้เช่นเดียวกับมนุษย์ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการตัดสินใจที่ไม่เหมาะสมในสถานการณ์ที่มีความคลุมเครือหรือสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (UNODA, 2023)

➡ **ความรู้เสถียรภาพและการแข่งขันสะสมอาวุธ** แทนที่จะเป็นเครื่องมือในป้องกันทางยุทธศาสตร์ LAWS อาจเร่งให้เกิดการแข่งขันทางด้านอาวุธ และเพิ่มแนวโน้มความขัดแย้งแทนด้วยราคาการเปิดฉากสงครามที่ถูกลงทั้งในแง่ของต้นทุน ด้านงบประมาณและการตัดสินใจทางการเมือง อาจล่อใจให้รัฐใช้อำนาจทางทหารมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องข้อพิพาทชายแดน หรือการทำสงครามตัวแทน (Horowitz, 2019)

➡ **ความเสี่ยงจากการถูกเจาะข้อมูลและ AI ฝ่ายตรงข้าม** ในฐานะที่ LAWS เป็นระบบรูปแบบไซเบอร์-กายภาพ (Cyber-Physical System (CPS)) ซึ่งเป็นระบบที่ผสมผสานโลกจริงได้แก่ อุปกรณ์ เครื่องจักร มนุษย์ สภาพแวดล้อม เข้ากับโลกดิจิทัลที่มีระบบประมวลผลและการควบคุม ส่งผลให้ LAWS มีความเสี่ยงต่อการโดนโจมตีทางสงครามอิเล็กทรอนิกส์โดยการรบกวนสัญญาณ และจาก AI ฝ่ายตรงข้าม

หากระบบเหล่านี้ถูกแฮ็ก LAWS อาจถูกศัตรูยึดระบบไป ซึ่งสามารถสร้างความเสียหายต่อชีวิตจำนวนมาก หรือเพิ่มความตึงเครียดท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งโดยไม่ตั้งใจ (Walker, 2021)

➡ **การบั่นทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักจริยธรรมในการสงคราม** การมอบอำนาจสั่งการบุคคลให้กับเครื่องจักร อาจนำไปสู่การลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ และบ่อนทำลายรากฐานของจริยธรรมในการทำสงครามได้ สงครามเคยตั้งอยู่บนรากฐานของการใช้ดุลยพินิจ ความเห็นใจ และความรับผิดชอบของมนุษย์ องค์การสหประชาชาติระบุว่า เครื่องจักรที่สามารถสั่งการบุคคลโดยปราศจากการควบคุมจากมนุษย์นั้น “ไม่อาจเป็นที่ยอมรับในด้านการเมือง เป็นที่น่ารังเกียจทางด้านศีลธรรม และสมควรถูกห้ามใช้โดยกฎหมายระหว่างประเทศ” (UNODA, 2023)

➡ **การตัดสินใจที่ไม่โปร่งใสและความลำเอียงของอัลกอริทึม** ระบบ LAWS หลายระบบดำเนินงานด้วยระบบภายในที่ซับซ้อนจนผู้พัฒนาที่ไม่สามารถอธิบายรายละเอียดได้ชัดเจน จึงมีสภาพการทำงานเหมือน “กล่องดำ” (Zech, 2021) นอกจากนี้ หากระบบถูกฝึกฝนด้วยข้อมูลที่มีอคติ อาจทำให้เกิดพฤติกรรม การเลือกเป้าหมายที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งสร้างความกังวลในด้านสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง

4. การก่อกวนด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบในการใช้ LAWS

การพัฒนา LAWS เพื่อใช้งานในสงครามสมัยใหม่ ได้จุดประเด็นการก่อกวนทางด้านจริยธรรมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในเรื่องความรับผิดชอบทางจริยธรรม ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และผลพวงจากการมอบอำนาจการตัดสินใจสั่งการบุคคลให้กับเครื่องจักร พื้นที่ทางจริยธรรมของ LAWS มีความละเอียดอ่อนเป็นพิเศษ เนื่องจากการทำทลายหลักการดั้งเดิมของทฤษฎีสงครามชอบธรรม (Just War Theory) กฎหมายมนุษยธรรม และโครงสร้างทางจริยธรรมของการบัญชาการทางทหาร นักวิจารณ์ส่วนใหญ่เห็นว่าการอนุญาตให้เครื่องจักรมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องความเป็นและความตายเป็นการลดความรับผิดชอบของมนุษย์โดยสิ้นเชิง ในขณะที่บางฝ่ายที่สนับสนุนโต้แย้งว่า หากมีการควบคุมอย่างเหมาะสม ระบบเหล่านี้อาจมีข้อดีทางจริยธรรม เช่น การลดความผิดพลาดด้วยความแม่นยำและลดการสูญเสียของกำลังพล อย่างไรก็ตาม เสียงส่วนใหญ่ในแวดวงนักวิชาการ องค์การระหว่างประเทศ และผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ยังโน้มเอียงไปทางการระมัดระวังหรือแม้กระทั่งเรียกร้องให้มีการห้ามใช้ระบบอาวุธดังกล่าวโดยเด็ดขาด (Blanchard, 2022)(UNODA, 2023)

4.1 ปัญหาความรับผิดชอบทางศีลธรรมและช่องว่างความรับผิดชอบ หัวใจของการ

ก่อกวนด้านจริยธรรมคือคำถามว่า “ใคร” เป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบทางจริยธรรมเมื่อระบบ LAWS ก่อให้เกิดความสูญเสียที่ไม่ชอบธรรม โดยพื้นฐานแล้ว LAWS ไม่มีจิตสำนึก ความตั้งใจ หรือความสามารถในการตระหนักถึงผลทางจริยธรรม ดังนั้น เทคโนโลยีเหล่านี้ไม่อาจเป็นตัวแทนทางจริยธรรมได้ และทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ช่องว่างความรับผิดชอบ” (Responsibility Gap) คือสถานการณ์ที่ไม่มีมนุษย์คนใดสามารถถูกถือว่ามีต้องรับผิดชอบต่อการกระทำ

ที่เกิดจากระบบเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม (Blanchard, 2022) Mariarosaria Taddeo และ Alexander Blanchard ผู้เขียนบทความ “Accepting Moral Responsibility for the Actions of Autonomous Weapons System-a Moral Gambit” ได้กล่าวว่า ความรับผิดชอบทางจริยธรรมแบบมีความหมายในการพัฒนาและใช้งาน LAWS ควรเป็นของมนุษย์ที่มีเจตนายอมรับความรับผิดชอบนั้น ซึ่งพวกเขาเรียกการกระทำนี้ว่า “การเดิมพันทางจริยธรรม” (Moral Gambit) อย่างไรก็ตาม Taddeo และ Blanchard เตือนว่าแนวคิดนี้อาจได้การยอมรับเมื่อใช้กับระบบอัตโนมัติที่ไม่ก่ออันตราย แต่สำหรับระบบ LAWS ที่อาจสังหารมนุษย์ได้ การยอมรับการเดิมพันเช่นนั้นจะถือว่าเกินขอบเขตทางจริยธรรม จึงสรุปได้ว่าการใช้ LAWS โดยที่ไม่มีกฎหมายหรือกลไกกำหนดความรับผิดชอบที่ชัดเจนถือว่าขาดความชอบธรรมด้านจริยธรรม

4.2 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กับจริยธรรมในการมอบอำนาจ ผลกระทบที่ LAWS อาจมี

ต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นอีกหนึ่งข้อถกเถียงที่ถูกยกขึ้นมาบ่อยครั้ง ซึ่งถือเป็นหลักพื้นฐานด้านจริยธรรมและสิทธิมนุษยชน การมอบอำนาจการตัดสินใจสังหารบุคคลให้กับเครื่องจักร ถือเป็น การลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้กลายเป็นเพียงวัตถุหรือข้อมูล ซึ่งขัดแย้งกับแนวคิดที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีคุณค่าที่ต้องได้รับการเคารพเสมอ (Lennane, 2018) แม้มนุษย์จะกระทำสิ่งเลวร้ายในภาวะสงคราม แต่ก็ยังคงมีความสามารถในการใช้เหตุผล ความเห็นอกเห็นใจ และเลือกที่จะละเว้นการฆ่าได้ แต่เครื่องจักรไม่สามารถเลียนแบบคุณสมบัติเหล่านี้ได้ ซึ่งนายอันโตนิโอ กูแตร์เรส เลขาธิการสหประชาชาติ ได้ออกมาเรียกร้องในหลายโอกาสให้ห้ามใช้อาวุธ LAWS โดยชี้ว่าอาวุธเหล่านี้ “ไม่อาจเป็นที่ยอมรับในด้านการเมืองเป็นที่น่ารังเกียจทางด้านศีลธรรม” (UNODA, 2023) จุดยืนนี้สอดคล้องกับ

จุดยืนขององค์กรด้านมนุษยธรรมหลายแห่ง รวมถึงคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (ICRC) ซึ่งยืนยันว่า ทูกระบบอาวุธควรมี “การควบคุมโดยมนุษย์อย่างมีความหมาย” เพื่อรักษาหลักจริยธรรมและกฎหมายระหว่างประเทศ

4.3 จริยธรรมของการลดความเสี่ยง กับจริยธรรมของการมอบอำนาจ ผู้สนับสนุน

LAWS มักเสนอข้อโต้แย้งทางจริยธรรมโดยอิงกับ “การลดความเสี่ยง” พวกเขาเชื่อว่า ระบบเหล่านี้สามารถลดการเสียชีวิตของทหาร ปกป้องพลเรือน และหลีกเลี่ยงการตัดสินใจที่ใช้อารมณ์ของมนุษย์ในสนามรบได้ (Walker, 2021) หากพิจารณาจากมุมมองแบบประโยชน์นิยม (utilitarianism) ถ้าระบบสามารถทำงานได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพ การใช้ LAWS ในภายใต้ข้อจำกัดในบางกรณีก็อาจเป็นที่ยอมรับได้ในทางจริยธรรม แต่ข้อโต้แย้งนี้มีจุดอ่อนหลายประการ ประการแรก มันตั้งอยู่บนสมมุติฐานว่าระบบจะทำงานได้สมบูรณ์แบบในสภาวะจริง ซึ่งแทบจะเป็นไปไม่ได้ ประการที่สอง การใช้งานอาจกลายเป็นเรื่องปกติจนลดระดับเกณฑ์ทางจริยธรรมในการใช้กำลัง (Zech, 2021) และประการที่สาม ถึงแม้ว่าระบบ LAWS จะทำงานแม่นยำเพียงใด การที่ไม่มีมนุษย์เป็นผู้ตัดสินใจโดยตรงในการสังหารมนุษย์ผู้อื่น ถือว่าเป็นการละทิ้งความรับผิดชอบทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง (Blanchard, 2022)

4.4 กรอบปรัชญาทางจริยธรรม หน้าทีนิยม (Deontology) และผลลัพธ์นิยม (Consequentialism) ข้อถกเถียงเรื่อง LAWS ยังสะท้อนถึงความแตกต่างทางปรัชญาระหว่างสองกรอบแนวคิดทางจริยธรรมหลัก คือ “หน้าที่นิยม” (deontology) และ “ผลลัพธ์นิยม” (consequentialism)

▶ แนวคิดแบบหน้าที่นิยม เชื่อเรื่องหน้าที่ทางจริยธรรมโดยการกระทำที่ผิด ถือว่าเป็นความผิด ถึงแม้ว่าผลลัพธ์อาจจะออกมาดีก็ตาม เช่น การอนุญาตให้ LAWS ตัดสินใจสังหารบุคคล เป็นการละเมิดหน้าที่ของมนุษย์ในการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของชีวิต ซึ่งถึงแม้ว่าจะส่งผลดี แต่เนื่องจาก LAWS ไม่มีความสามารถที่จะเข้าใจหรือเคารพสิทธิมนุษยชน ฉะนั้น LAWS ไม่สมควรที่จะได้รับอำนาจในการตัดสินใจสังหารบุคคล

▶ ส่วนแนวคิดแบบผลลัพธ์นิยม จะพิจารณาความถูกต้องจากผลลัพธ์ของการกระทำนั้น เช่น ถ้าการตัดสินใจสังหารบุคคลของ LAWS สามารถลดจำนวนผู้เสียชีวิตโดยรวมได้ ก็อาจถือว่ามี ความชอบธรรมในเชิงจริยธรรม

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการจากทั้งสองฝ่ายมีความเห็นตรงกันในบางประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความจำเป็นของความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีมนุษย์ควบคุมระบบอย่างมีความหมาย ไม่ว่าจะใช้กรอบความคิดแบบใด การมอบอำนาจสังหารบุคคลให้กับระบบที่ขาดความชัดเจน ไม่โปร่งใส และไม่สามารถตรวจสอบได้ ถือเป็นสิ่งที่ไม่อาจยอมรับได้ในทางจริยธรรม (Zech, 2021) (Erkkilä, 2023)

5. การเมืองและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ LAWS

ณ ปัจจุบัน การเมืองและการร่างนโยบายเกี่ยวกับระบบ LAWS นั้นเต็มไปด้วยความไม่เป็นเอกภาพ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แม้ว่าการพัฒนาเทคโนโลยี LAWS จะเติบโตไปอย่างก้าวกระโดด แต่กลไกการกำกับดูแลและการออกกฎหมายกลับล่าช้ากว่ามาก นอกจากนี้ แต่ละประเทศยังมีจุดยืนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ทั้งในด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคง หลักนิยมทางทหาร และค่านิยมด้านจริยธรรม เช่น สหรัฐอเมริกาและรัสเซีย มุ่งเน้นความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีและศักยภาพในการป้องกัน ในขณะที่กลุ่มประเทศโลกใต้ (Global South) และภาคประชาสังคมเรียกร้องให้ห้ามใช้ LAWS หรือควบคุม LAWS ในระดับกฎหมายอย่างเข้มงวด (Erkkilä, 2023)(UNODA, 2023) ความแตกต่างนี้ได้ขัดขวางการบรรลุข้อฉันทามติระหว่างประเทศในเรื่อง LAWS และทำให้เวทีเจรจาเรื่อง LAWS กลายเป็นสนามการแข่งขันทางอำนาจที่มีความซับซ้อนแทน

5.1 บทบาทของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศและความคลุมเครือทางกฎหมาย

LAWS เป็นความท้าทายอย่างยิ่งต่อกรอบกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องหลักการแบ่งแยก (distinction) ความได้สัดส่วน (proportionality) และความระมัดระวังในการโจมตี (precaution) (Lennane, 2018) ความสามารถของเครื่องจักรในการตีความสถานการณ์อย่างเหมาะสม เช่น การจำแนกระหว่างพลเรือนกับทหาร หรือการรับรู้และยอมจำนนของฝ่ายตรงข้าม ยังคงเป็นที่น่าสงสัย

ทำให้เกิดคำถามว่า ระบบเหล่านี้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีอนุสัญญาเจนีวาและกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศได้จริงหรือไม่?

ถึงแม้ว่าอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามใช้อาวุธตามแบบบางชนิด (Convention on Certain Conventional Weapons – CCW) ได้จัดการประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญของรัฐบาล (Group of Governmental Experts – GGE) เกี่ยวกับ LAWS มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2014 แต่ยังไม่มีความคืบหน้าเท่าที่ควร ความพยายามร่างข้อกำหนดขั้นต่ำ เช่น LAWS ต้องมีการควบคุมโดยมนุษย์อย่างมีความหมาย (meaningful human control) ซึ่งยังไม่ประสบความสำเร็จ โดยมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ ความไม่ชัดเจนในนิยาม และลักษณะการใช้งานแบบสินค้าสองทาง (dual-use) ของเทคโนโลยี AI (UNODA, 2023) บรรดาประเทศมหาอำนาจยังคงใช้กลยุทธ์สร้างความคลุมเครือเชิงยุทธศาสตร์เพื่อหลีกเลี่ยงข้อผูกมัดในข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อดำเนินโครงการวิจัยและพัฒนา LAWS ต่อภายใต้ข้ออ้างเรื่อง “สิทธิในการป้องกันตัวเอง (Defensive Autonomy)”

5.2 อธิปไตยแห่งชาติ (National Sovereignty) และสังคมนโยบายเทคโนโลยี (Technological Realpolitik)

หนึ่งในอุปสรรคสำคัญต่อการออกกฎหมาย LAWS ระหว่างประเทศคือความเชื่อว่าการควบคุม LAWS จะกระทบต่ออธิปไตยแห่งชาติและขีดความสามารถในการแข่งขันทางเทคโนโลยีของรัฐ สำหรับประเทศอย่างสหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย LAWS ไม่ได้เป็นเพียงอาวุธทั่วไป แต่ยังเป็นเครื่องมือในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์และการถ่วงดุลอำนาจในอนาคต (Horowitz, 2019) นักการเมืองและนักยุทธศาสตร์ในประเทศเหล่านี้จึงมักใช้ข้ออ้างในการคัดค้านการควบคุม LAWS ว่าเป็นการลดศักยภาพของชาติและเปรียบเสมือนการปลดอาวุธฝ่ายเดียว แนวคิดเชิงสังคมนิยมนี้ ทำให้การสร้างแนวร่วมในระดับนานาชาติเกิดขึ้นได้ยาก และถึงแม้ว่าในอนาคตจะมีการร่างสนธิสัญญานานาชาติ แต่สนธิสัญญานั้นยังมีความเสี่ยงถูกฉีกจากการขาดกลไกการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ จนทำให้ประเทศต่าง ๆ เมินสนธิสัญญาและพัฒนา LAWS ต่ออย่างลับ ๆ ซึ่งเป็นสถานการณ์เดียวกับการควบคุมอาวุธในยุคสงครามเย็น

5.3 ภาคประชาสังคมกับแรงกดดันเชิงบรรทัดฐาน

แม้จะมีแรงต้านจากประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ แต่ภาคประชาสังคมก็มีบทบาทสำคัญในการกำหนดกรอบการถกเถียงเกี่ยวกับ LAWS การรวมกลุ่มต่าง ๆ เช่น Campaign to Stop Killer Robots และ Nonviolence International Southeast Asia (NISEA) ได้เรียกร้องให้มีการห้ามใช้ LAWS อย่างเด็ดขาดและให้มีผลทางกฎหมาย (NISEA, 2021) กลุ่มเหล่านี้ให้เหตุผลว่า การละเลยการกำกับดูแลจะทำให้การสังหารบุคคลโดยเครื่องจักรกลายเป็นเรื่องปกติ และเป็นการบ่อนทำลายหลักกฎหมายมนุษยธรรม ในประเทศไทย การถกเถียงในเชิงนโยบายได้รับอิทธิพลจากบทวิเคราะห์ของ NISEA ซึ่งเสนอข้อพิจารณาทางจริยธรรม กฎหมาย และยุทธศาสตร์ที่เฉพาะเจาะจงกับบริบทของไทย รวมทั้งเสนอให้รัฐไทยมีบทบาทมากขึ้นในการเจรจาระหว่างประเทศภายใต้กรอบ CCW

5.4 ความท้าทาย

ในการกำกับดูแล AI รูปแบบ

สินค้าสองทาง อีกหนึ่งอุปสรรคสำคัญในการร่าง

นโยบายควบคุม LAWS คือความเป็นสินค้าสองทางของเทคโนโลยี AI เครื่องมือ AI ที่พัฒนาสำหรับพลเรือน เช่น ระบบจดจำใบหน้า ยานยนต์ไร้คนขับ หรือการเพิ่มประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน สามารถนำไปปรับใช้ทางทหารได้อย่างง่ายดาย ซึ่งสร้างความยากลำบากในการวางระเบียบและแยกแยะขอบเขตความรับผิดชอบ เช่น ในด้านการควบคุม การส่งออก การออกสิทธิบัตร และความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ (Erkkilä, 2023) ปัจจุบันบริษัทเทคโนโลยีเอกชนในประเทศพัฒนาแล้วจำนวนหนึ่งเริ่มถูกขอร้องให้ใช้แนวทางปฏิบัติเชิงจริยธรรมเพื่อกำกับดูแลตนเอง (Self-regulatory Norms) เช่น บริษัท Future of Life Institute (FLI) ให้คำปฏิญาณ (Pledge) ในปี ค.ศ. 2017 ว่า “จะปฏิเสธการพัฒนา LAWS อย่างเด็ดขาด” และคำปฏิญาณนี้ได้รับการลงนามจากนักวิจัยนับพันคนจากทั่วโลก (FLI, 2018) อย่างไรก็ตาม แนวปฏิบัติเหล่านี้ยังไม่มีข้อมูลกมิต่างกฎหมาย และไม่สามารถบังคับใช้ได้ ในขณะที่ผู้ผลิตอาวุธหรือห้องปฏิบัติการวิจัยทางทหารส่วนใหญ่มักอยู่นอกขอบเขตของแนวทางปฏิบัติเหล่านี้

6. จุดยืนของประเทศ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศเกี่ยวกับอาวุธสังหารอัตโนมัติ

การปรากฏตัวของ LAWS ได้กระตุ้นให้เกิดการตอบสนองที่หลากหลาย ทั้งผู้แสดงที่เป็นรัฐและผู้แสดงที่ไม่ใช่รัฐ จุดยืนเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ ขีดความสามารถทางเทคโนโลยี รวมถึงพันธกรณีด้านจริยธรรมของแต่ละประเทศหรือองค์กร ในขณะที่บางรัฐมองว่า LAWS เป็นองค์ประกอบสำคัญของการทหารในอนาคต รัฐอื่น ๆ กลับเน้นความเสี่ยงเชิงจริยธรรม กฎหมาย และมนุษยธรรมที่อาจเกิดขึ้น องค์กรระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมเองได้ผลักดันให้เกิดมาตรฐานและกลไกควบคุมที่เข้มงวดมากขึ้น เช่น การออกกฎหมายห้าม กฎหมายควบคุม หรือการชะลอการพัฒนาเทคโนโลยีเหล่านี้

6.1 จุดยืนของผู้แสดงก็เป็นรัฐ

6.1.1 สหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าในการพัฒนาเทคโนโลยี LAWS มากที่สุด และมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงการควบคุม LAWS ผ่านกลไกระหว่างประเทศอย่างชัดเจน แม้ว่านโยบายของสหรัฐฯ จะให้ความสำคัญกับหลัก “การควบคุมโดยมนุษย์อย่างมีความหมาย” (meaningful human control) แต่มักจะคัดค้านข้อเสนอที่ในการควบคุม LAWS ผ่านกฎหมายระหว่างประเทศ (UNODA, 2023) โดยเจ้าหน้าที่สหรัฐฯ ให้เหตุผลว่า กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในปัจจุบันรองรับการใช้งานอาวุธรูปแบบใหม่อย่าง LAWS ได้อยู่แล้ว และการออกกฎหมายห้ามการใช้งาน อาจส่งผลให้สหรัฐฯ สูญเสียความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์

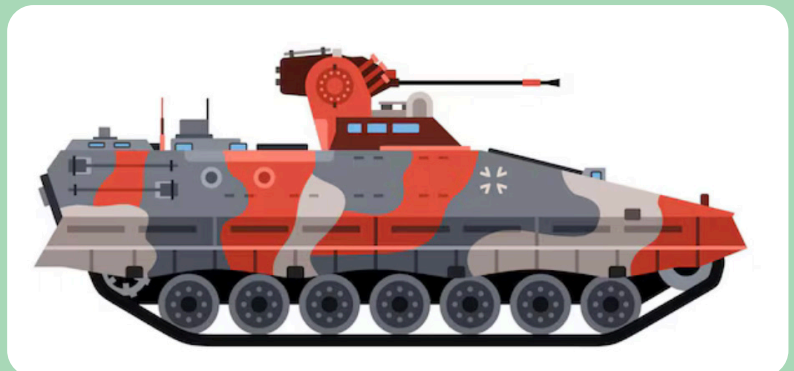
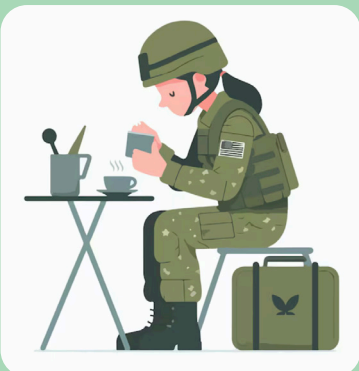
คำสั่งกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกาฉบับปรับปรุงปี ค.ศ. 2017 และฉบับปรับปรุงปี ค.ศ. 2023 อนุญาตให้มีการใช้ระบบอัตโนมัติในการสู้รบได้ แต่ระบบที่สามารถตัดสินใจสังหารบุคคลได้โดยอิสระจะต้องผ่านการอนุมัติจากระดับสูงก่อน (OUSDP, 2023) แต่โครงสร้างคำสั่งนี้ยังขาดความโปร่งใสในระดับสากล และนักวิจารณ์มองว่าคำสั่งนี้ยังไม่สามารถสร้างความรับผิดชอบอย่างมีความหมายในระดับนานาชาติได้ (Walker, 2021)

6.1.2 ประเทศจีน มีจุดยืนที่ค่อนข้างคลุมเครือ ในขณะที่จีนแสดงท่าทีสนับสนุนการห้ามใช้ LAWS ในระดับสากล แต่จีนก็ยังลงทุนในการพัฒนาเทคโนโลยี AI ทางทหารภายในประเทศอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมาก (Horowitz, 2019) กลยุทธ์แบบ “สองทาง” นี้ เปิดโอกาสให้จีนสามารถรักษาบทบาทในเวทีการทูตโลกในฐานะผู้แสดงที่รับผิดชอบ ขณะเดียวกันยังคงความยืดหยุ่นทางเทคโนโลยีไว้ นักวิเคราะห์เตือนว่า ความสนใจของจีนต่อสงครามอัลกอริทึม (Algorithmic Warfare) และระบบไร้คนควบคุม (Unmanned System) อาจทำให้จีนกลายเป็นผู้ผลิต LAWS รายสำคัญในอนาคตได้ (CERNAT, 2022)

6.1.3 รัสเซีย มีจุดยืนที่หนักแน่นในเรื่องการทหารที่เป็นไปได้ (Military Pragmatism) และอำนาจอธิปไตยของรัฐ (Sovereign Autonomy) โดยปฏิเสธข้อเสนอในการห้ามใช้หรือพัฒนา LAWS และยืนยันว่ากฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงพอแล้ว ทฤษฎีทางทหารของรัสเซียมองว่า AI เป็นปัจจัยเพิ่มกำลังการรบ และรัสเซียเคยใช้ระบบกึ่งอัตโนมัติในปฏิบัติการที่ซีเรียและยูเครนมาแล้ว (Horowitz, 2019) ทั้งนี้จุดยืนของรัสเซียในการประชุม CCW มักเน้นเรื่องอธิปไตยของรัฐมากกว่าการสร้างกฎหมายระหว่างประเทศร่วมกัน (UNODA, 2023)

ชัดเจนในการเรียกร้องให้ห้ามใช้ LAWS ที่สามารถปฏิบัติการสังหารโดยปราศจากการควบคุมของมนุษย์ นอกจากนี้ สหประชาชาติยังชี้ให้เห็นว่า การปล่อยให้เครื่องจักรตัดสินใจสังหารบุคคลได้อย่างอิสระนั้น ขัดแย้งกับหลักสิทธิมนุษยชนและหลักสันติภาพอย่างยั่งยืน

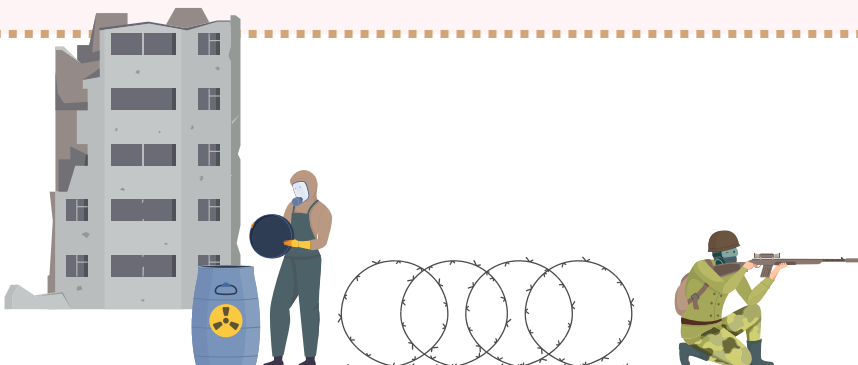
6.2.2 คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (International Committee of the Red Cross (ICRC)) ได้เตือนว่า LAWS ก่อให้เกิดความเสี่ยงร้ายแรงต่อหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ICRC เสนอให้มีการกำหนดขอบเขตทางกฎหมายที่ชัดเจน โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง “การแยกแยะเป้าหมาย” (distinction) และ “ความได้สัดส่วน” (proportionality) ICRC ยังเสนอเรื่องการห้ามสร้างระบบอัตโนมัติที่สามารถเลือกเป้าหมายมนุษย์ได้โดยตรง และให้จำกัดการใช้งาน LAWS ระบบอื่นให้อยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Human Control) (Lennane, 2018) ทั้งนี้ ICRC ย้ำว่า ความรับผิดชอบตามหลักกฎหมายและหลักจริยธรรมไม่สามารถโอนถ่ายไปยังเครื่องจักรได้

6.2.3 กลุ่มภาคประชาสังคมและกลุ่มรณรงค์ (Civil Society and Advocacy Groups) ภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการผลักดันประเด็น LAWS เข้าสู่วาระระหว่างประเทศ รณรงค์การวิจัย และจัดเวทีสาธารณะ โดยมีกลุ่มสำคัญดังนี้

- **โครงการรณรงค์ระดับโลกหยุดหุ่นยนต์สังหาร (Campaign to Stop Killer Robots)** ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 2013 เป็นเครือข่ายระดับโลกที่ประกอบด้วยนักวิชาการ นักเคลื่อนไหว และองค์กรสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายในการผลักดันให้ห้ามสร้างหรือใช้ LAWS อย่างเบ็ดเสร็จ โดยอาศัยการสื่อสารสาธารณะ การเผยแพร่ข้อมูลให้แก่ผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ และการร่วมสร้างแรงกดดันเพื่อเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นเรื่อง LAWS ของนานาชาติรวมถึงการโน้มน้าวกระบวนการทางการทูตที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง LAWS

- **Future of Life Institute (FLI)** องค์กรที่ประกอบด้วยนักวิจัย วิศวกร และผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยี ได้ร่างคำปฏิญาณ (pledge) ในปี ค.ศ. 2017 โดยผู้ลงนามให้คำมั่นว่า “จะไม่พัฒนา LAWS โดยเด็ดขาด” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนักวิจัย AI หลายพันคนทั่วโลก (FLI, 2018)

- **องค์การสันติวิธีสากลภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ Nonviolence International Southeast Asia (NISEA)** เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในประเทศไทย โดยได้จัดทำข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ LAWS ซึ่งระบุถึงประเด็นเชิงจริยธรรม กฎหมาย ยุทธศาสตร์ และทางเลือกในการร่างนโยบายภายในเรื่อง LAWS ที่สำคัญในบริบทของไทย โดยเรียกร้องให้รัฐบาลไทยดำเนินนโยบายเชิงป้องกันและให้ความสำคัญกับจริยธรรมเป็นอันดับแรก (NISEA, 2021) แม้องค์กรเหล่านี้จะไม่มีอำนาจในการร่างกฎหมายหรือบังคับใช้มาตรการใด ๆ แต่ก็ยังเป็นองค์กรมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการสร้างความตระหนักรู้ในระดับนานาชาติ และในการโน้มน้าวให้เกิดการกำหนดมาตรฐานด้านจริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวกับ LAWS ในอนาคต

7. ประเทศไทยกับ LAWS

ประเทศไทยกำลังยืนอยู่ ณ จุดเปลี่ยนสำคัญในการกำหนดแนวทางของตนต่อเทคโนโลยีทางการทหารสมัยใหม่ โดยเฉพาะในประเด็นของ LAWS ถึงแม้ว่าในปัจจุบัน ประเทศไทยยังไม่มีการพัฒนาหรือประจำการระบบ LAWS ที่สมบูรณ์แบบ แต่ความก้าวหน้าในระบบปัญญาประดิษฐ์ของประเทศ ความตึงเครียดในภูมิภาคที่เพิ่มขึ้น และการให้ความสนใจในระดับนานาชาติต่อจริยธรรมของการทำงานของระบบอัตโนมัติทางทหาร ได้ส่งผลให้ผู้กำหนดนโยบายไทยต้องเร่งพิจารณาแนวทางอนาคต ความท้าทายที่ประเทศไทยต้องเผชิญคือ การหาจุดสมดุลระหว่างการปรับปรุงขีดความสามารถทางทหารให้ทันสมัยกับการรักษาภาระผูกพันทางกฎหมาย มาตรฐานทางจริยธรรม และข้อจำกัดทางยุทธศาสตร์ในระดับนานาชาติ และระดับภูมิภาค

7.1 สถานะปัจจุบันของ AI และ LAWS ในประเทศไทย ในปี 2566

ประเทศไทยมีความก้าวหน้าอย่างมากในด้านปัญญาประดิษฐ์ภาคพลเรือน โดยมีการใช้งาน AI ในภาคส่วนต่าง ๆ เช่น การแพทย์ เกษตรกรรม และห่วงโซ่อุปทาน รายงานประจำปี “AI Thailand Annual Report 2023” ระบุถึงการลงทุนที่เพิ่มขึ้นของภาครัฐในด้านการวิจัยและพัฒนา AI การจัดตั้งเขตทดสอบ AI (sandbox) และการสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย หน่วยงานรัฐ และภาคเอกชน (NSTDA, 2023) อย่างไรก็ตาม การบูรณาการ AI เข้ากับระบบป้องกันประเทศยังอยู่ในระยะเริ่มต้น และยังไม่มีความหมายที่ครอบคลุมหรือแนวทางนโยบายที่ชัดเจน

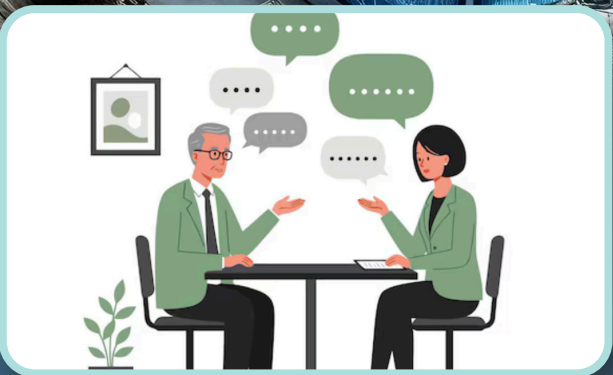
ในด้านทางทหาร ทหารไทยเริ่มมีการใช้โดรนไร้คนขับ (UAVs) และระบบเฝ้าระวังอัตโนมัติในปฏิบัติการปราบปรามความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แม้ว่าเทคโนโลยีเหล่านี้ยังไม่เข้าข่ายเป็น LAWS แต่สะท้อนแนวโน้มการนำระบบอัตโนมัติมาใช้ในปฏิบัติการทางทหาร ซึ่งอาจนำไปสู่การพัฒนา LAWS ได้ในอนาคต (NISEA, 2021) ประเทศไทยเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามใช้อาวุธตามแบบบางชนิด (CCW) แต่ยังไม่มีความชัดเจนในเวทีระหว่างประเทศเกี่ยวกับ LAWS รวมทั้งยังไม่มียุทธศาสตร์ระดับชาติ ร่างกฎหมาย หรือมาตรการกำกับดูแลในประเด็นนี้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องโหว่ในระดับนโยบาย

7.2 ข้อพิจารณาทางการเมือง กฎหมาย และเทคโนโลยีของประเทศไทย

7.2.1 กฎหมายและช่องโหว่ด้านนโยบาย ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะสำหรับการกำกับดูแลการพัฒนา การใช้ หรือการประจำการ LAWS ซึ่งส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในด้านความโปร่งใส ความรับผิดชอบในการออกคำสั่ง (Command Responsibility) และการปฏิบัติตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ดังที่ Herbert Zech ผู้เขียนบทความ “Liability for AI: public policy consideration” ได้กล่าวไว้ว่า ประเทศที่ไม่มีระเบียบว่าด้วยความรับผิดชอบทางกฎหมายด้าน AI อาจประสบปัญหาในการจัดการกับกรณีที่ระบบ AI ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ตั้งใจ ในขณะเดียวกัน กฎหมายด้านความมั่นคงของไทยยังไม่มีกรกล่าวถึงเรื่อง LAWS โดยตรง เช่น แผนพัฒนากองทัพ (2565–2569) ถึงแม้ว่าตัวแผนจะกล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนาเทคโนโลยีไซเบอร์และ AI แต่ยังไม่ชัดเจนถึงนโยบายในด้านจริยธรรม การกำกับดูแล และการตรวจสอบ

7.2.2 นโยบายและความสามารถของสถาบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง เช่น กระทรวงกลาโหม และสำนักงานคณะกรรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์แห่งชาติ (สกมช.) ยังไม่มี

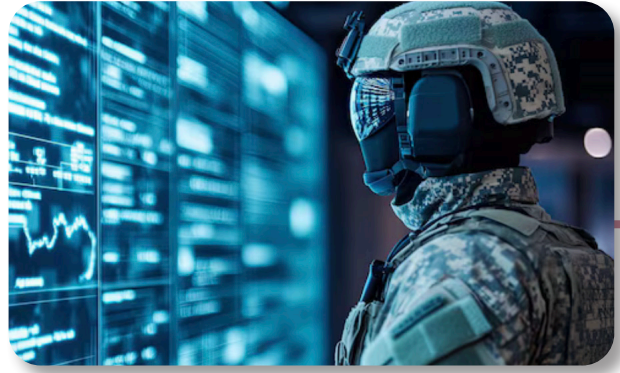
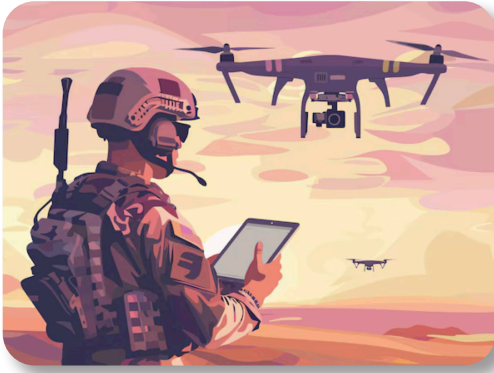

แนวทางนโยบายที่เฉพาะเจาะจงต่อเรื่อง LAWS เนื่องจากขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญและความไม่เชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานส่งผลให้การจัดทำนโยบายล่าช้าและไม่มีทิศทางที่ชัดเจน (NISEA, 2021) นอกจากนี้ การบูรณาการระหว่างหน่วยงานด้านความมั่นคงและสถาบันการศึกษาที่เน้นด้านจริยธรรม AI ยังมีอยู่น้อย

7.2.3 ความพร้อมทางเทคโนโลยี ประเทศไทยยังจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่บริโภคนวัตกรรมเทคโนโลยีมากกว่าการผลิต โดยเฉพาะในด้าน AI ทางทหาร เทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่กองทัพใช้อยู่ในปัจจุบันได้มาจากการนำเข้า หรือจากโครงการความร่วมมือกับต่างประเทศ ซึ่งอาจแฝงด้วยอัลกอริทึมที่ไม่โปร่งใส หรือข้อจำกัดที่ฝังมาในระบบ โดยเฉพาะเมื่อได้มาจากประเทศที่มีมาตรฐานจริยธรรมและกฎหมายที่แตกต่างกัน (Erkkilä, 2023)

7.3 โอกาสและความท้าทายของประเทศไทยเกี่ยวกับ LAWS ประเทศไทยมีโอกาสสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเทคโนโลยี AI ในด้านทางทหารอย่างมีความรับผิดชอบ ทั้งในด้านยุทธศาสตร์และภูมิรัฐศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดด้านโครงสร้างและด้านจริยธรรม ซึ่งอาจขัดขวางการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี LAWS ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

7.3.1 โอกาสและแนวทาง

◆ **การปรับปรุงขีดความสามารถทางยุทธศาสตร์ (Strategic Modernization)** โดยการนำระบบกึ่งอัตโนมัติ (semi-autonomous systems) เข้ามาใช้อย่างระมัดระวัง สามารถเสริมศักยภาพของประเทศไทยในด้านการเฝ้าระวังชายแดน การต่อต้านการก่อการร้าย และการรักษาความมั่นคงทางทะเล ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในยุทธศาสตร์ความมั่นคงระดับชาติของไทย

◆ **การเป็นศูนย์กลางนวัตกรรมระดับภูมิภาค (Regional Innovation Hub)** หากประเทศไทยสามารถกำหนดกรอบจริยธรรมที่เข้มแข็งในการพัฒนาและการใช้ AI ทางทหารได้ ประเทศไทยอาจสร้างความเชื่อมั่นในระดับภูมิภาค และกลายเป็นต้นแบบสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ในการกำกับดูแลเทคโนโลยีใหม่อย่างมีความรับผิดชอบ

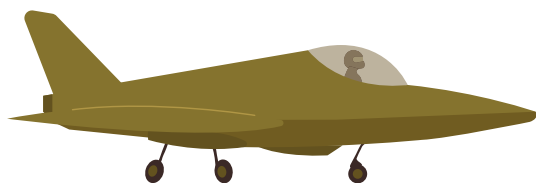
◆ **การทูตด้าน AI (AI Diplomacy)** การมีบทบาทในเวทีเจรจาระดับนานาชาติ เช่น การประชุมภายใต้กรอบอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามใช้อาวุธตามแบบบางชนิด (CCW) จะช่วยยกระดับสถานะทางการทูตของไทย และเปิดโอกาสให้ไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดบรรทัดฐานระหว่างประเทศในช่วงเวลาที่กฎเกณฑ์เรื่อง LAWS ยังไม่ชัดเจน

7.3.2 ความท้าทาย

◆ **ความคลุมเครือทางจริยธรรมและนโยบาย (Normative Ambiguity)** เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีจุดยืนที่ชัดเจนต่อ LAWS จึงเสี่ยงต่อการถูกลากเข้าไปในแนวนโยบายของประเทศมหาอำนาจ หรือการตัดสินใจในหลักการปฏิบัติที่ไม่มีหลักจริยธรรมรองรับ

◆ **ความเสี่ยงทางจริยธรรม (Ethical Risks)** การมอบอำนาจในการสังหารบุคคลให้กับเครื่องจักรโดยไม่มีกลไกกำกับดูแลที่ชัดเจน อาจละเมิดหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งเป็นหลักการที่ยึดถือในรัฐธรรมนูญไทย (NISEA, 2021)

◆ **ความเสี่ยงด้านความมั่นคงไซเบอร์ (Cybersecurity Vulnerabilities)** ระบบอัตโนมัติที่ไม่มีการป้องกันที่รัดกุมอาจตกเป็นเป้าหมายของการโจมตีทางไซเบอร์หรือการโจมตีโดย AI ของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อทั้งเป้าหมายทางทหารและพลเรือน

7.4 การวิเคราะห์ซึ่งเปรียบเทียบระดับภูมิภาค ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศสิงคโปร์ถือเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดในการผสมผสานรวมปัญญาประดิษฐ์เข้ากับการป้องกันประเทศ โดยมีการลงทุนในระบบหุ่นยนต์ ระบบการควบคุมบัญชาการอัตโนมัติ และระบบเรีอรบอัจฉริยะ อย่างไรก็ตามสิงคโปร์ยังคงให้ความสำคัญเรื่องการกำกับดูแลด้านจริยธรรมอย่างเข้มงวด และยังไม่ดำเนินการพัฒนาอาวุธสังหารอัตโนมัติอย่างเต็มรูปแบบ

ประเทศอินโดนีเซียและเวียดนามซึ่งกำลังอยู่ในกระบวนการปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัย มีแนวโน้มที่ใกล้เคียงประเทศสิงคโปร์ ทั้งสองประเทศมีความระมัดระวังในการพัฒนาเทคโนโลยี LAWS และยังไม่มีการประกาศจุดยืนอย่างชัดเจนในการสนับสนุนหรือคัดค้านการพัฒนาอาวุธประเภทนี้ การเลือกแนวทางที่ระมัดระวังของประเทศในอาเซียนเหล่านี้ สะท้อนถึงความกังวลในเรื่องอธิปไตย และความระมัดระวังในการเปลี่ยนแปลงแนวคิดทางทหาร

ในบริบทดังกล่าว ประเทศไทยมีโอกาสที่จะสร้างบทบาทในฐานะ “ผู้ริเริ่มบรรทัดฐาน” (norm-entrepreneur) ซึ่งสามารถผลักดันให้เกิดความโปร่งใส ถูกหลักจริยธรรม และการแลกเปลี่ยนเชิงนโยบายในระดับภูมิภาค เรื่องผลกระทบของ AI ทางทหาร ในปัจจุบัน บทสนทนาเรื่อง LAWS ในระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังไม่ถูกครอบงำโดยการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ ซึ่งอาจเป็นโอกาสสำคัญสำหรับประเทศไทยในการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อพัฒนากรอบการกำกับดูแล AI ทางทหารที่เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

8. บทสรุป

“พัฒนาการของระบบอาวุธสังหารอัตโนมัติ (LAWS) สะท้อนถึงบทบาทที่เพิ่มขึ้นของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในมิติด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้างทั้งด้านยุทธศาสตร์ การทหาร หลักนิติธรรม และหลักจริยธรรมสากล ในสถานการณ์ที่ประเทศมหาอำนาจต่างเร่งพัฒนาและกำหนดบรรทัดฐานเรื่อง LAWS ในเวทีโลก ประเทศไทยยังขาดจุดยืนทางนโยบายและขาดกรอบกฎหมายที่ชัดเจนในเรื่อง LAWS ซึ่งอาจกลายเป็นข้อจำกัดในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติในระยะยาว ดังนั้นการจัดทำยุทธศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักกฎหมายมนุษยธรรม จริยธรรม ความโปร่งใส และการรักษาอำนาจการควบคุมโดยมนุษย์อย่างมีความหมาย (Meaningful Human Control) จึงควรเป็นภารกิจเร่งด่วนที่ไม่เพียงแต่จะช่วยให้ไทยสามารถมีบทบาทในการผลักดันระเบียบความมั่นคงใหม่ในเรื่อง LAWS ได้ แต่ยังเป็นการเสริมสร้างอธิปไตยทางเทคโนโลยีและความมั่นคงของประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต”

References

- ◆ Blanchard, M. T. (2022). Accepting Moral Responsibility for the Actions of Autonomous Weapons Systems-a Moral Gambit. *Philosophy & Technology*, 1-24.
- ◆ CERNAT, R. &. (2022). Lethal Autonomous Weapon System - Emerging and Potentially Disruptive Technology. *Romanian Military Thinking*, 156-175.
- ◆ Erkkilä, I. U. (2023). Politics and policy of Artificial Intelligence. *Review of Policy Research*, 612-625.
- ◆ Future of Life Institute. (2018, June 6). *Lethal Autonomous Weapons Pledges*. Retrieved from Future of Life Institute: <https://futureoflife.org/open-letter/lethal-autonomous-weapons-pledge/>
- ◆ Horowitz, M. C. (2019). When speed kills: Lethal autonomous weapon system, deterrence and stability. *Journal of Strategic Studies*, 764-788.
- ◆ Lennane, R. (2018, August 08). *New types of weapons need new forms of governance*. Retrieved from ICRC blog-Humanitarian Law & Policy: <https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2018/06/28/weapons-governance-new-types-weapons-need-new-forms-governance/>
- ◆ National Science and Technology Development Agency & Office of the National Digital Economy and Society Commission. (2023). *Thailand national AI strategy and action plan (2022 - 2027)*. Bangkok: Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation & Ministry of Digital Economy and Society.
- ◆ Office of the Under Secretary of Defense for Policy. (2023). *DoD Directive 3000.09, "Autonomy in Weapon Systems"*. Washington, D.C.: Department of Defense.
- ◆ Sauer, E. R. (2020). How (not) to stop the killer robots: A comparative analysis of humanitarian disarmament campaign strategies. *Contemporary Security Policy*.

- ◆ United Nations. (2024). General and complete disarmament: *lethal autonomous weapons systems*. Report of the Secretary-General. New York: United Nations.
- ◆ United Nations Office for Disarmament Affairs (UNODA). (2023, July 1). *The Convention on Certain Conventional Weapons*. Retrieved from United Nations Office for Disarmament Affairs: <https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons/>
- ◆ United Nations Office for Disarmament Affairs. (2023). *Lethal Autonomous Systems (LAWS)*. Retrieved from United Nations Office for Disarmament Affairs: https://disarmament.unoda.org/the-convention-on-certain-conventional-weapons/background-on-laws-in-the-ccw/?utm_source=chatgpt.com
- ◆ Walker, P. (2021). Leadership Challenges from the Deployment of Lethal Autonomous Weapon Systems. *The RUSI Journal*, 10-21.
- ◆ Zech, H. (2021). Liability for AI: public policy considerations. *ERA Forum*, 147-158.
- ◆ องค์การสันติวิธีสากลภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (NISEA). (2021). *ระบบอาวุธสังหารอัตโนมัติ: ความรู้เบื้องต้นสำหรับการจัดทำนโยบายของไทย*. Nonviolence International Asia.

